

Araştırma Makalesi

Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği*

Gözde Yardım

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

yardimgozde@hotmail.com

Orcid: 0000-0001-6457-6904

Hilal Doğruel

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

hilal__Dogruel@hotmail.com

Orcid: 0000-0001-6457-6904

Başvuru Tarihi: 21.10.2018

Yayına Kabul Tarihi: 12.12.2018

Yayınlanma Tarihi: 21.01.2019

Öz

Haber metinlerinin, sosyal mekanizmaları toplum adına gözetleyen ve şeffaf olarak sunan bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak bu durum egemen gücün medyayı tekeline almasıyla birlikte uzun sürmemiş ve haber üreticilerine ele aldıkları konuları meşrulaştırıcı bir güç vermiştir. Eleştirel yaklaşımlar ise, iktidarın medya aracılığı ile gerçekleştirdiği bu meşrulaştırmaya karşı çıkmaktadır. Medya metinlerinin, haberlerin toplumsal iktidarın kurulmasındaki rolü söylem çözümlemesi ile sunulmaya çalışılmaktadır. Söylem çözümlemesi ile dilin ve temsilin nasıl üretildiğinin yanı sıra, temsil, anlam, iktidar arasındaki ilişkiler, kimlikler ve öznelliklerin oluşumu incelenmektedir. Eleştirel söylem analizi, güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, kazanç, yeniden oluşturma, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen gibi temaları ön plana çıkaran ve araştırma alanı olarak bu konuları işleyen söylem analizi yöntemidir. Bu bağlamda çalışma, Türkiye’de öldürülen İtalyan sanatçı Giuseppina Pasqualino (Pippa Bacca) ile ilgili yazılı basında çıkan haberlerin farklı gazetelerde eleştirel söylem çözümlemesi açısından ne şekilde ele alındığını incelemek amacıyla oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında Teun A. van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi modeli kullanılmıştır. Van Dijk, eleştirel söylem analizinde sosyo-bilişsel yaklaşımının kurucusudur, bu yaklaşım eleştirel söylem çözümlemesinin sosyo psikolojik yönüne aittir ve sosyal temsil kuramına dayanmaktadır. Van Dijk; biliş, söylem ve toplum arasında etkileşim kurmaktadır ve güce erişim sağlama araçları olarak söylemin kontrolüne odaklanmaktadır. Daha çok stereotipleşme, etnik kötüye kullanım ve egemen gruplara direnme ile ilgilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Söylem Analizi, Haber Çözümlemesi, Teun van Dijk, Haber Metinleri.

* Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Basın Yayın Tezli Yüksek Lisans Programı Eleştirel Söylem Çözümlemesi dersi kapsamında hazırlanmıştır. Katkılarından dolayı değerli hocamız Prof. Dr. Ömer Özer’e teşekkür ederiz.

Research Article

Analysis of the News Text in the Context of Critical Discourse Analysis: The Case of Pippa Bacca

Gözde Yardım

Anadolu University Institute of Social Sciences

yardimgozde@hotmail.com

Orcid: 0000-0001-6457-6904

Hilal Doğruel

Anadolu University Institute of Social Sciences

hilal__Dogruel@hotmail.com

Orcid: 0000-0001-6457-6904

Date Received: 21.10.2018

Date Accepted: 12.12.2018

Date Published: 21.01.2019

Abstract

It is thought that news texts have a structure that observes social mechanisms for the society and presents them transparently. However, this situation did not take long with the monopolization of the dominant power and gave the news producers a legitimate power. Critical approaches are opposed to this legitimacy that the government does through the media. The role of media texts and news in the establishment of social power is tried to be presented by discourse analysis. In addition to how language and representation are produced through discourse analysis, the relations between representation, meaning, power, identities and the formation of subjectivities are examined. Critical discourse analysis, power, domination, hegemony, class difference, gender, race, ideology, discrimination, interest, gain, re-creation, transformation, tradition, social structure or social order, such as the themes and highlighting themes such as the field of processing discourse analysis method. work in this context, the Italian artist Giuseppina Pasqualino killed in Turkey (Pippa Bacca) written in the press about what the critical discourse analysis of the news in different newspapers has been created to examine the way it handled. Teun A. van Dijk's critical discourse analysis model was used in the study. Van Dijk is the founder of the socio-cognitive approach in critical discourse analysis, which belongs to the socio-psychological aspect of critical discourse analysis and is based on the social representation theory. Van Dijk; it interacts with cognition, discourse and society, and focuses on the control of discourse as means of providing access to power. He is more interested in stereotyping, ethnic abuse, and resistance to dominant groups.

Keywords: Critical Discourse Analysis, News Analysis, Teun van Dijk, News Texts.

Giriş

Bu çalışmanın konusunu “Barış Gelini” projesi için çeşitli ülkeleri gezen Pippa Bacca’nın 31 Mart 2008 tarihinde Türkiye’de öldürülmesi ve cesedinin bulunmasıyla birlikte Ortadoğu ve Yenişafak Gazeteleri’nde yayınlanan haberleri oluşturmaktadır. İtalyan sanatçı ve aktivist Pippa Bacca (Giuseppina Pasqualino di Marineo) ve arkadaşı Silvia Moro, şiddetin hakim olduğu ülkelere barış ve sevgi mesajı vermek için “Barış Gelini” projesi adı altında 8 Mart 2008 tarihinde Milano’dan başlayarak Slovenya, Hırvatistan, Bosna, Bulgaristan, Türkiye, Suriye, Lübnan, İsrail ve Filistin üzerinden devam ederek, Tel-Aviv’e kadar ulaşmayı planlamışlardır. Gelinlikle yola çıkarak hedeflediği ülkeleri otostopla gezen Pippa Bacca, 31 Mart 2008 tarihinde Kocaeli’nin Gebze ilçesinde tecavüze uğratarak öldürülmüştür. Öldürüldüğü hemen ortaya çıkmayan Pippa Bacca’nın kaybolduğu haberleri 3 Nisan’dan itibaren İtalya ve Türkiye basınında yer bulmaya başlamış daha sonra ise 12 Nisan’da otostop ile bindiği kamyon şoförünün katili olduğu tespit edilmesiyle cesedine ulaşılan Pippa Bacca’nın cinayet haberleri 13 Nisan’dan itibaren gazetelerde yer bulmaya başlamıştır. Bu çalışmada 13 Nisan- 20 Nisan tarihlerinde Ortadoğu ve Yeni Şafak Gazetelerinde yer alan Pippa Bacca cinayet haberlerinin eleştirel söylem analizi yapılmıştır. Çözümlemede Teun A. Van Dijk’in söylem çözümlemesi modeli kullanılmıştır. Öncelikle kuramsal bağlam bilgisi verilmiş sonra ise Van Dijk’in söylem çözümlemesi modeli açıklanarak haberler bu modeldeki unsurlara göre çözümlenmiştir. Çalışma, haber metinlerinin düz anlamının yanı sıra ideolojik boyutunun önemini, metindeki örtük anlamları ve kadın cinayetlerinin medyada yer alış biçimlerini ortaya koyması açısından önemli görülmektedir.

Kuramsal Arzalan

Söylem, gerek gündelik yaşamda bireyler arasında gerçekleşen iletişimde gerekse medya içeriklerinde ifade edilmek isteneni belli bir algıyla tanımlamaktadır. Bu algı kişilerin demografik özelliklerinden, toplumsal yapılardan, siyasi belirlemelerden ve bunlar gibi belirleyici birçok tanımlama ile oluşturulmaktadır (Güllüoğlu, 2012, 272).

Egemen sınıfın medyayı kullanarak bilgiyi kontrol etmesi ve yüklemesi, buna bağlı olarak bilginin kontrolü ile toplumdaki algılayışı etkilemesinden hareketle eleştirel söylem çözümlemesi, haberde kullanılan dil formları içine yerleştirilen ve örtük bir şekilde bulunan ideolojiyi ortaya çıkarma noktasında oldukça önemlidir (Özer, 2015, 203-204). Eleştirel söylem çözümlemesi, konuşma ve metinler ile meşrulaştırılan, yeniden üretilen ve sunulan gücün kötüye kullanımını açığa vurmaya amaçlamaktadır. Burada sözü edilen güç; politik, kültürel, etnik, sınıf, ırksal ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri gibi konularda egemen sınıfın eşit olmayan bir tutumla kendi çıkarları doğrultusunda yeniden inşası olarak karşımıza çıkmaktadır (Aktaran: Özer, 2015, 204).

Eleştirel söylem çözümlemesi, toplum içinde yer alan sosyal sorunların gösterilmesi ve ortaya çıkarılması noktasında kesin bilgiler sunmaktadır. Toplum yapısını oluşturan sosyolojik örneklerin bu yolla kanıtlanması ile eşitsizlik barındıran otoriteye karşı bir meydan okuma gerçekleştirilmektedir. Söylemin bireysel ve toplumsal göstergeler barındıran bir temsil oluşu, söylemin üretimi kadar algılanış biçimini de önemli kılmaktadır. Gerçekliğin nasıl algılandığı, hangi göstergelerin anlamlandırıldığı ve bu sürecin dil ile nasıl aktarıldığı oldukça önemlidir (Büyükkantarıcıoğlu, 2012, 164).

Eleştirel söylem çözümlemesine göre hakimiyet yapıları cinsiyet, ırk, sınıf, din ve kültürel farklılıklara dayalı olarak haber dilinde kurgulanmaktadır ve genel görüşe göre söylemin katı bir şekilde dolaşıma sokulduğu medyada söylem pratiklerini denetlemek ve düzenlemek oldukça sınırlıdır (Dursun, 2013, 81-82). Bu noktada, söylemin yapısı incelenirken barındırdığı iktidara bakmak ve bağlamsal geniş bir çerçeveden değerlendirme yapmak gerekmektedir.

Eleştirel söylem çözümlemesi bağlamında ideoloji, grup üyelerinin sosyal temsillerinin bir karşılığı olarak düşünülmektedir. Van Dijk ideoloji kavramını kültürel ortak zeminde paylaşılan zihni temsiller, genel norm ve değerler olarak vurgulamaktadır (Aktaran: Özer, 2015, 213). Bu nedenle sosyal inançlar olarak ideolojiler, kişisel inançlardan ziyade gruplar tarafından paylaşılan inançları ifade etmektedir. Haberin amacı, okuyucu/izleyicinin haberde geçen olayları bahsedilen sosyal inançlar olarak formüle edip içselleştirmesini sağlamaktır.

Çalışma kapsamında incelenen Pippa Bacca cinayeti haberlerinde öncelikle medya ve suç ilişkisinin irdelenmesi anlamında, suçun medyada nasıl sunulduğu; ardından kadına şiddet ve kadın cinayetleri noktasında kadının sosyal bir aktör olarak nasıl tanımlandığı, ayrıca haberi özel kılan detaylardan biri olan haber öznesinin yabancı uyruklu olmasından kaynaklanan haberin taşıdığı uluslararası önem göz önünde bulundurularak nasıl kurgulandığı bağlamsal olarak ele alınmalıdır.

Suç olgusu ve suçla ilgili olaylar medyada sıklıkla kullanılmaktadır. Medya suç olaylarını toplumu haberdar etme görevi ile yerine getirirken çoğu zaman yapılan ideolojik sunumlarla suç sayılan durum ve olayları meşrulaştırabilmektedir. Medyada yer bulan suç haberleri daha çok bireysel suçlardan oluşmaktadır ve bireysel suçların özel bir sorun gibi sunulduğu görülmektedir (Aktaran: Yegen, 2014,16). Medyanın suç olaylarını toplumsal bir sorundan ziyade kişisel sorunlar gibi gösterip sunması, medyayı sorunlara çözüm arayan bir araç olmaktan çok toplumdaki suç olaylarını normalleştirici ve toplumu duyarsızlaştırıcı bir araca dönüştürdüğünü söyleyebiliriz. Liberal yaklaşıma göre, basın bilgilendirme ve farklı görüşleri temsil etme anlamında gerçekliği olduğu gibi yansıtmalıdır. Ancak bu durum az önce bahsedildiği gibi haber üreticilerine ele aldıkları konuları meşrulaştırıcı bir güç vermektedir. Eleştirel yaklaşımlar ise, iktidarın medya aracılığı ile gerçekleştirdiği bu meşrulaştırmaya karşı çıkmaktadır. Medyada egemen ideolojinin çıkarına çerçevelenme yaparak sunulan içeriklerden en fazla zarar görenler toplumsal güç ilişkilerinde ikincil konumda yer alan bağımlı kesimdir. Bunlardan biri de özellikle ataerkil toplum yapısına sahip ülkelerde eril söylemin baskın olduğu medyada yer alan kadının sunumudur. Haber sunumundaki bağımlı kesimin aleyhine olan ve egemen ideolojiyi onaylayan yapıya odaklanmak ve ortaya çıkarmak ise eleştirel söylem çözümlemesi ile mümkün olmaktadır (Özer, 2015, 202).

Son yıllarda ülkemizde kadına şiddet ve kadın cinayetlerinin artmasıyla birlikte medyada yer alan suç haberlerinin büyük çoğunluğunun bu haberlerden oluştuğu söylenebilir. Medyada yer alan kadın cinayetleri daha çok namus, töre, kıskançlık, cinsel saldırı konularında işlenmektedir. Medyada kadına şiddet ve kadın cinayetleri sunumunda gerçekleştirilen söylemin çoğu zaman sorunlu olduğu düşünülebilir. Haber söylemi bu anlamda şiddeti sosyal yapı ile ilişkili ve politik anlamda ele alarak oluşturmamaktadır. Haber dilindeki bu sorunlu yapı, eleştirel söylem çözümlemesinin söylemi sosyal yapıların nitelikleri bakımından ortaya koymasıyla

anlaşılabilir. Sosyal sorunlara seslenen van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeli, gazete haberlerini sistematik bir biçimde incelemeye olanak vermektedir. Bu sebeple çalışmada haberlerin çözümlenmesinde van Dijk'in modeli esas alınmıştır.

Teun A. van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi Modeli

Bu çalışmada, Pippa Bacca cinayet haberleri Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeli çerçevesinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Van Dijk, eleştirel söylem analizinde sosyo-bilişsel yaklaşımının kurucusudur, bu yaklaşım eleştirel söylem çözümlemesinin sosyo psikolojik yönüne aittir ve sosyal temsil kuramına dayanmaktadır. Van Dijk; biliş, söylem ve toplum arasında etkileşim kurmaktadır ve güce erişim sağlama araçları olarak söylemin kontrolüne odaklanmaktadır. Daha çok stereotipleşme, etnik kötüye kullanım ve egemen gruplara direnme ile ilgilenmektedir.

Van Dijk, haber söylemini şekillendiren bağlamsal unsurları göz önünde bulundurarak çözümlenme yapmanın önemine değinmektedir. Van Dijk dilsel çözümlenmeyi "sentaktik" ve "semantik" olmak üzere iki ayrı türde ele almaktadır. Sentaks cümlelerin gramer yapısını açıklarken semantik ise, tüm söylemin anlamına işaret etmektedir (van Dijk, 1988). Van Dijk'in söylem çözümlemesi makro ve mikro olmak üzere iki yapıdan oluşmaktadır. Makro yapı altında "tematik" ve "şematik" çözümlenme yapılmaktadır. Makro yapı çözümlemesinde; başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, bağlam bilgisi, ardalın bilgisi, fotoğraflar incelenmektedir. Mikro yapı çözümlemesinde ise, sentaktik çözümlenme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri, haber retorik çözümlenmeleri yapılmaktadır. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması, basit ya da karmaşık olması, cümleler arası nedensel ve işlevsel ilişkiler, kullanılan fotoğraflar, bilgiler ve görgü tanıklarının ifadeleri mikro çözümlemede dikkat edilmesi gereken noktalardır (Aktaran: Özer, 2015, 247). Van Dijk'in geliştirdiği sistematik haber çözümlemesi aşağıda belirtilen yapılardan oluşmaktadır (Özer, 2015, 247-248);

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

- a. Başlıklar (ana, alt ya da yan başlıklar)
- b. Haber Girişi

Spotlar (Spot olmadığına haber metninin ilk paragrafı alınmalıdır. Haber tek paragraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir.)

- c. Fotoğraf

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu
2. Sonuçlar
3. Ardalan Bilgisi
4. Bağlam Bilgisi

b. Yorum

5. Haber Kaynakları
6. Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

- a. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması
- b. Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması

2. Bölgesel Uyum

- a. Nedensel ilişki
- b. İşlevsel ilişki
- c. Referansal İlişki

3. Sözcük Seçimleri

4. Haber Retoriği

- a. Fotoğraf
- b. İnanırcı Bilgiler
- c. Görgü tanıklarının ifadeleri

Haber Metinlerinin Makro ve Mikro Yapıya Göre Çözümlemesi

Pippa Bacca cinayetinin ortaya çıkmasıyla birlikte Ortadoğu ve Yenişafak Gazetelerinde yer bulmaya başlayan haberler 13 Nisan 2008- 20 Nisan 2008 tarihleri esas alınarak toplam 20 haber incelenmiştir.

Makro Yapı: Tematik ve Şematik Çözümleme

Van Dijk, haber anlatılarının makro önermelerden oluştuğunu belirtmektedir. Söylem içinde yapılandırılan temalardan oluşan makro önermeler; enformasyon eksiltimi, genelleştirme, kurgulama gibi yöntemlerle yapılmaktadır. Enformasyon eksiltimi ile başlıkta yer, dönem, zaman gibi bilgilere yer verilmez; genelleştirmeler ile belli bir gruba, konuya ait özellikler tek bir kavramla açıklanabilir ve kurgulama ile eylemler genelleştirilerek bir terim altında birden fazla eylem özetlenmektedir (Özer, 2015, 248-249). Bunun yanı sıra haberin şematik özelliği de önemlidir ve başlıklar haber girişi, ana olay, bağlam bilgisi ve yorumlardan önce gelmektedir ve haberin değerlendirilmesi noktasında ilk incelenecek noktalardır. Başlıklar, haber girişleri, spotlar ya da haber metninin ilk paragrafı, ana olay, haber kaynakları, ardalın ve bağlam bilgisi, olayın taraflarının yorumları/değerlendirmeleri, fotoğraflar vb. unsurlar makro yapı içerisinde ele alınmaktadır.

Tematik Yapı İncelemesi

Başlıklar

İncelenen başlıklarda enformasyon eksiltimi yapıldığı; başlıklarda yer, zaman gibi bilgilerin bulunmadığı incelenmiştir. Ayrıca bazı başlıklarda belli bir kurgulama yapılarak eylemler özetlenmiştir ve kullanılan çoğul zamirler ile fiiller tüm Türkiye'ye genellenmiştir. Aşağıda sıralanan başlıklardan 5. ve 7. Başlık olayla ilgili doğrudan bilgi verirken diğer başlıklar olayla ilgili ana bilgiyi vermemektedir.

13-20 Nisan 2008 tarihli başlıklar aşağıdaki gibidir;

- Üst Başlık: "Utandık" (Yeni Şafak, 13 Nisan 2008)
- Başlık: "Türkiye'yi utandırdı" (Yeni Şafak, 13 Nisan 2008)
- Alt Başlık: "Türklere acı teşekkür" (Yeni Şafak, 13 Nisan 2008)
- Alt Başlık: "Yürüyüşü sitede amacına ulaştı" (Yeni Şafak 13 Nisan 2008)
- Başlık: "Kayıp İtalyan sanatçı ölü bulundu" (Ortadoğu, 13 Nisan 2008)
- Alt Başlık: "Teşekkür etti..." (Ortadoğu, 13 Nisan 2008)
- Başlık: "İtalyan gelinin katili yakalandı" (Ortadoğu, 13 Nisan 2008)
- Başlık: "Acımızı paylaştınız teşekkür ederiz" (Yeni Şafak, 14 Nisan 2008)
- Başlık: "Acımızı paylaştınız teselli bulduk" (Yeni Şafak, 15 Nisan 2008)
- Alt Başlık: "Gül ve Erdoğan başsağlığı diledi" (Yeni Şafak, 14 Nisan 2008)
- Başlık: "Türkiye'ye tatile geleceğim" (Yeni Şafak, 15 Nisan 2008)

- Başlık: “Türkiye’ye tatile gelmek istiyorum” (Yeni Şafak, 15 Nisan 2008)
- Başlık: “Bir kişinin hatası Türk halkına mal edilemez” (Ortadoğu, 15 Nisan 2008)
- Başlık: “Türk adaletine güveniyoruz” (Yeni Şafak, 16 Nisan 2008)
- Alt Başlık: “Ailesi Türkiye’ye davetli” (Yeni Şafak, 16 Nisan 2008)
- Alt Başlık: “Katil zanlısı özel hücrede” (Yeni Şafak, 16 Nisan 2008)
- Başlık: “Arrive derci” (Ortadoğu, 20 Nisan 2008)
- Başlık: “Pippa Bacca toprağa verildi” (Ortadoğu, 20 Nisan 2008)

Haber Girişleri

Haber girişleri ana olay hakkında bilgi vermekte ve olayı özetlemektedir. İncelenen gazete haberlerinin çoğunda haber girişi verildiği görülmektedir:

Spot 1: Filistin için Milano’dan ‘barış yolculuğu’na çıkan İtalyan sanatçı Pippa Bacca’yı tecavüz ettikten sonra öldüren Murat K, Türkiye’yi utandırdı. Sanatçının acılı ailesi ‘Bir manyak yüzünden, Türkler suçlanamaz’ mesajı verdi. (Yeni Şafak, 13 Nisan 2008).

Spot 2: ‘Barış mesajı’ için beyaz gelinlikle Filistin’e giden İtalyan sanatçının katili Murat K. Türkiye’yi utandırdı. (Yeni Şafak, 13 Nisan 2008)

Spot 3: Gebze’de 2 kere tecavüz edildikten sonra öldürülerek bir çukura gömülen İtalyan sanatçı Bacca’nın kız kardeşi Melona, ‘Umarım katil ömür boyu bir yerde tutulur da başkalarına zarar veremez. Acımızı paylaşmanızla teselli bulduk’ dedi. (Yeni Şafak, 14 Nisan 2008).

Spot 4: “Gebze’de öldürülen sanatçı Bacca, yeşil bir tabutla İtalya’ya uğurlandı. Ablası Marine, kendisine gösterilen yakınlık için teşekkür ederim, “Umarım artık Türkiye’ye güzel bir tatil için gelirim” dedi. (Yeni Şafak, 15 Nisan 2008).

Spot 5: “Gebze’de öldürülen İtalyan sanatçı Pippa Bacca’nın, cenazesini Milano’da havaalanında karşılayan ailesi, Türk adaletine güvendiklerini suçluya gereken cezayı vereceğine emin olduklarını söyledi.” (Yeni Şafak, 16 Nisan 2008)

Spot 6: “Savaş mağduru ülkelere dikkat çekmek için gelinlik giyerek otostopla İtalya’dan İsrail’e giderken Türkiye’de kaybolan İtalyan sanatçı Bacca’nın cesedi Gebze’nin Tavşanlı Köyü Sarıbayır mevkiinde bulundu.”(Ortadoğu, 13 Nisan 2008).

Spot 7: 3 ay Türkiye’de otostopla seyahat eden İngiliz bateristler İtalyan sanatçı Giusepina Pasqualino Di Marine’nin Türk misafirperverliğini tanımadan bir kendini bilmez tarafından öldürülmesinin talihsizlik olduğunu belirtti. (Ortadoğu, 15 Nisan 2008)

Spot 8: Barış için yürüyerek çıktığı dünya turunda Gebze’de haince öldürülen İtalyan sanatçı Pippa Bacca memleketi olan İtalya’nın Milano kentinde son yolculuğuna uğurlandı. Cenaze töreninde ‘Pippa’nın barış mesajını yaşatacağız’ sözü verildi. (Ortadoğu, 20 Nisan 2008)

Spot 9: TÜRKİYE’de öldürülen İtalyan sanatçı Pippa Bacca’nın cenaze töreni dün Milano’da yapıldı. (Ortadoğu, 20 Nisan 2008)

Haber girişlerinde 5N1K (ne, ne zaman, nerede, nasıl, neden, kim) sorularının cevaplarının olup olmadığı incelenmiş ve haber başlıklarıyla tutarlı olarak 5N1K

sorularının çoğunun cevaplandığı görülmektedir. Pippa Bacca'nın nerede, nasıl, ne zaman ve kim tarafından öldürüldüğü haber girişlerinde verilmektedir. Ancak olayın nedenine dair bilgi verilmemiştir. Haber girişlerinde Bacca'nın gelinlikli oluşu ve yolculuğunu otostopla yapıyor oluşu vurgulanarak verilmektedir. Haber girişlerinde haber kaynakları kullanılarak Bacca'nın ablasının sözlerine yer verilmiştir. Yer verilen sözler Türkiye'ye övgü niteliğinde ve misafirperverlikle ilişkilidir. Haber girişlerinde sergilenen bu tutum, olayı basite indirgemekte, magazinleştirmekte ve Türkiye'ye mal edilemeyecek toplumsal bir boyut taşımadığına dikkat çekmektedir. Yeni Şafak gazetesinin haber girişinde (Spot 1) verilen 'Bir manyak yüzünden Türkler suçlanamaz' cümlesiyle de Türkiye'de yaşanan kadına şiddet ve cinayet olaylarının sıklığı görmezden gelinmekte, ülkemizde bu tür olayların nadiren yaşandığı algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çerçevelenmelerle ülkemizde yaşanan kadına şiddet ve kadın cinayetlerinin politik ve toplumsal nedenleri gizlenmeye çalışıldığı düşünülebilir.

Ana Olay ve Sunuş Biçimleri

Haberlerde ana olay, Pippa Bacca'nın savaş mağduru ülkelere dikkat çekmek için otostopla İtalya'dan İsrail'e giderken Türkiye'de öldürülmesidir. Gazeteler ana olayı haber girişlerinde vermiştir. Gazetelerde haber girişlerinde ve ana olayın sunuş biçiminde neredeyse ortak bir tutum bulunmaktadır. Haberlerde yaşanan cinayet olayı eleştirel bir dilden uzak bir şekilde ve genel anlamda Türkiye'yi iyi yansıtmak adına sunulduğu görülmektedir. Yaşanan olayın bireysel bir suç olduğu ve toplumun geneline yansıtılamayacağı sık sık vurgulanmakta, tecavüz ve kadına şiddet olaylarının ülkemizde toplumun sorunu olmasından ziyade bireysel bir sorun olduğu algısı yaratılmaya çalışılmıştır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Ardalan bilgisi, olayların sosyal, politik ve tarihsel yönünü ortaya koyması sebebiyle oldukça önemlidir. Olayın sosyal, politik ve tarihsel yönünü bilmek olayı anlaşılır kılmakta ve neden sonuç ilişkisi kurarak haberdeki gömülü ideolojinin çıkarılıp anlamlandırılmasını sağlamaktadır (van Dijk, 1988, 54).

Haberlerde ardalan ve bağlam bilgisi yer almamaktadır. Haberler yalnızca belli bir çerçevede olayı en basit haliyle vermektedir. Haberlerden çıkan genel anlam özetle şu şekildedir: "Pippa Bacca üzerinde gelinlikle otostop yaparak ülke ülke yolculuk yapmaktadır ve Türkiye sınırları içinde kendini bilmez biri tarafından tecavüz edilip öldürülmüştür. Bu durumun suçlusu katil Murat K.'dir ancak bir kadının otostop yaparak seyahat etmesi de hatalı bir davranıştır. Ayrıca yaşanan olay katil Murat K.'nin kişisel sorunudur ve Türk toplumuna mal edilmemelidir." Haberlerin verildiği bu genel bilgilere bakıldığında ardalan ve bağlam bilgisinin olmadığı saptanmaktadır. Pippa Bacca'nın giydiği gelinlik üzerinden kurgulanan bir haber dili olduğunu söyleyebiliriz. Bunun dışında Bacca'nın yolculuğunda otostop yapması sık sık dile getirilmekte, haberlerde Pippa Bacca "otostopçu gelin" tabiriyle verilmektedir. Burada otostopa sürekli vurgu yapılmasının Pippa Bacca'nın bu nedenle yaşanan olayda hatalı olduğu algısı yarattığını söyleyebiliriz. Oysa Pippa Bacca projesinin internet sitesinde¹ barış projesiyle bağlantılı olarak yolculuğunda otostopu tercih etmesini, projedeki asıl motto olan 'insanlara güvenmek' olduğunu açıklamaktadır. Haberlerin hiçbirinde bu özel bilgiye yer verilmemiş olup otostop kelimesi tekrarlanarak otostop yapmanın kötü bir şey olduğu ve bu

gibi olaylara sebebiyet verebileceği mesajı verilmiştir denilebilir. Aynı şekilde çok kültürlülük vurgusu yapmak için özel olarak tasarlanan gelinlikle ilgili de bilgi verilmeden giydiği gelinliğin Pippa Bacca'nın ilgi çekici bir yönü olarak sunulmuş ve basite indirgenmiştir. Bir bakıma otostop yapmak ve gelinlikle dolaşmak eylemleri tecavüz ile özdeşleştirilmiş, bu iki tanımlama üzerinden çerçeveleme yapılmıştır.

Ayrıca, sık sık Türkiye'yi yaşanan bu olaydan bağımsız olarak kurgulamaya çalışılan haber söyleminde sıklıkla şu söylemlere başvurulmuştur:

"3 ay Türkiye'de otostopla seyahat eden İngiliz bateristler İtalyan sanatçı Giusepina Pasqualino Di Marine'nin Türk misafirperverliğini tanımadan bir kendini bilmez tarafından öldürülmesinin talihsizlik olduğunu belirtti."

"Gebze'de öldürülen sanatçı Bacca, yeşil bir tabutla İtalya'ya uğurlandı. Ablası Marine, kendisine gösterilen özel yakınlık için teşekkür ederken, "Umarım artık Türkiye'ye güzel bir tatil için gelirim" dedi.

"Bacca'nın cenazesi uçağa alınırken Bacca'nın kızkardeşi Marineou, valiliğin özel izniyle VIP salonu'ndan geçiş yaptı."

"Ailesi Türkiye'ye davetli"

"Bir kişinin hatası Türk halkına mal edilemez"

Verilen örneklerde, Türklerin misafirperverliği, iyi insan oldukları vurgusu yapılmıştır. Olayın toplumsal boyutuna hiçbir şekilde yer verilmemiştir.

Haberlerde, Türk polisinin olayın çözümlenmesinde elinden geleni yaptığı, adalet sisteminin kusursuz bir şekilde işlediği vurgusu yapılmıştır:

"Türk adaletine güveniyoruz"

"Katil zanlısı özel hücrede"

"MK'nın Türk emniyet birimleri tarafından yakalanmasında Bacca'ya ait cep telefonu cihazı kilit rol oynadı. MK'nın cinayeti işledikten sonra ve Bacca'ya ait kimlikleri yakmasının ardından sanatçının cep telefonuna kendi SIM kartını takarak kullanmaya başladığını belirten Conzio, Türk polisinin de cep telefonu cihazını takip ederek, zanlının yerini kolayca saptayarak yakaladığını anlattı."

Ayrıca haberlerde, Türklerin Pippa Bacca'yı sahiplendiği, yaşanan olayın acısını paylaştığı ve bu durumun Bacca'nın ailesini memnun ettiği ön plana çıkarılarak yabancıların yaşanan bu olay karşısında Türkiye'ye bakış açılarının olumsuz olarak etkilenmemesi gerektiği mesajı verilmektedir:

"Acımızı paylaştınız teşekkür ederiz"

"Acımızı paylaştınız teselli bulduk"

Hükümet yetkililerinin de olayla ilgili sorumluluklarını yerine getirdikleri, Başbakan ve Cumhurbaşkanının başsağlığı dilediği, Bacca'nın kız kardeşinin uçakta VIP salonuna alındığının vurgulanması haber söyleminin egemen iktidarın lehine kurgulandığının göstergeleridir.

Baccanın ailesinin yaptığı açıklamalarda yer verilen; “yaşanan olay dünyanın her yerinde olabilirdi” söylemi öne çıkarılarak aslında olaya meşruluk kazandırılmaktadır.

Haberlerde asıl meselenin Türklerin misafirperverliği, nazikliği, Türk adaletiymiş gibi sunulması ana olayın işi boşaltıldığı söylenebilir.

Haber Kaynakları

İncelenen haberlerin ana olayı Pippa Bacca'nın cinayetidir. Haberde ana kaynak muhabirin kendisidir. Olayın cinayet olması olayın birincil kişilerinin doğrudan kaynak olarak kullanılmasına olanak vermemektedir. Muhabir resmi kurumlardan aldığı bilgilerle katil Murat K. hakkında bilgi paylaşımında bulunmaktadır. Ayrıca Pippa Bacca'nın kızkardeşi Marineo, baterist Lauran Brownen, anne Elana Manzoni'nin konuşmalarıyla haberler şekillendirilmiştir. Ayrıca dernekler ve hükümet yetkililerinin açıklamalarına da yer verilerek alıntılar yapılmıştır.

Sentaktik Çözümleme

Van Dijk'in çözümleme modelinde sentaktik çözümleme yapılırken cümlelerin uzun-kısa, basit-karmaşık, aktif-pasif durumları incelenmektedir (van Dijk, 1988, 71). Haberde kullanılan cümlelerde katilin cinyeti işleyiş biçimini anlatan cümleler pasif yapıda verilmiştir. Cümlelerin bu şekilde pasif yapıda verilmesi olayı meşrulaştırmaktadır. Ancak bir haberde ara başlık olarak “Ellerimle boğdum” şeklinde katilin ağzından aktif yapıda bir cümle verilmiştir. Bu cümle ile olay en çıplak ve basit haliyle verilmiştir. Cümleler genel itibari ile basit yapıdadır. Hükümet ve dernek yetkililerinin açıklamaları aktif yapıda verilmiştir. Böylece hükümet ve dernek yetkililerinin açıklamalarının haklılığı vurgulanmaktadır.

Kelime Seçimleri

Haberde kelime seçimi ideolojik yapılanmanın ana noktasıdır ve bu nedenle oldukça önemlidir. Sözcük seçimleri sosyal aktörlerin toplumda sahip oldukları yaygın inançları ve habercinin, haber kurumunun dünya görüşünü temsil etmektedir. Terörist ve özgürlük savaşçısı kelimelerinin aynı kişi için kullanımında anlamın tamamıyla değişmesi kelime seçimleri ile ideolojilerin yansıtılmasına bir örnektir (Özer, 2015, 231). İncelenen haberlerde özellikle vurgu yapılan ve sıklıkla kullanılan kelimeleri şu şekilde söyleyebiliriz; “barış gelini”, “otostopçu gelin”, “Türk adaleti”, “Türk misafirperverliği”, “Türlere teşekkür”. Seçilen kelimelere bakıldığında özellikle başlıklarda

Haberlerin Retoriği

Haber retoriği, haberin nasıl sunulduğuyla ilgilidir ve haberin tarzını oluşturmaktadır. Haber tarzı verilmek istenen ve sahip olduğu ideoloji ile tasarlanarak çeşitli haber öğeleri ile desteklenerek oluşturulmaktadır. Nitekim haberin ikna süreci bu şekilde başlayarak haber söylemi iknanın aracı olarak kullanılmaktadır (van Dijk, 1988, 82). Haber fotoğrafları, istatistiki bilgiler, kaynak alıntıları gibi unsurlar ikna sürecinin bir parçası olarak haberde karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada incelenen haberlerin genel anlamda bağlamlarından kopararak ve normalleştirici unsurlarla inşa edildiği söylenebilir. Bu insanın bir ögesi olarak haber fotoğrafları kullanılmaktadır. İncelenen iki gazetede haberlerin çoğuyla doğru orantılı bir şekilde en çok haber fotoğrafına Yeni Şafak gazetesi yer vermiştir. Yeni Şafak ve Ortadoğu gazetelerinin Bacca cinyeti ile ilgili 13-20.04.2008 tarihleri

arasında yayımladığı haberlerde yer verdiği fotoğraflara bakıldığında, sayısı 1 ila 5 arası değişen büyük, küçük, orta gibi farklı ebatlarda olan siyah-beyaz ve renkli olmak üzere fotoğraflarlar kullanıldığı görülmektedir. Fotoğraflarda, beyaz gelinliği içerisinde İtalyan sanatçı Pippa Bacca, nişanlısı Giovanni, yüzünü elleriyle kapatan katil Murat K, abla Malena, Şefkat-Der'in "melek Pippa Bacca hayata tutunma evi" yazan pankartı, Pippa Bacca'nın çiçeklerle süslenen yeşil tabutu, Pippa Bacca'nın gülümseyen fotoğrafı, Pippa Bacca'nın cenaze töreni, otostop yaparak Türkiye'yi gezen bateristlerin fotoğrafı, Küresel Bak ve Mor Çatı derneğinin basın açıklaması yaptığı görüntülere yer verilmiştir. Bu fotoğraflar ve fotoğrafların altındaki alt yazılar metnin içeriğiyle uyumlu ve destekler görünmektedir. Nitekim fotoğraflardaki görüntülerde, İtalyan sanatçı Pippa Bacca'nın ölümünden duyulan üzüntü vardır. Üstelik bu üzüntüyü sadece Pippa Bacca'nın ailesi değil sokaktaki adamdan hükümet yetkililerine kadar tüm Türkiye duymaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Haber söylemi, "toplumsal düşünceler ve değerler dizgesi" (Kress, 1985, 29) olarak tanımlanan ideolojinin inşa edildiği dilsel bir yapı olarak oldukça önemlidir. Sosyal aktörler, bahsedilen ideolojiler ile dış dünya gerçekliğini algılamakta ve yapılandırmaktadır. Nitekim haber söylemi bu anlamda iletişim işlevinin yanında politik bir işlevle stratejik bir biçimlendirme aracı olarak kullanılmaktadır (Büyükkantarcioglu, 2012, 165). Bu bağlamda haber, liberal yaklaşımların savunduğu objektif bir şekilde toplumu bilgilendirme işlevinden ziyade eleştirel yaklaşımların üzerinde durduğu toplumu egemen iktidarın çıkarları doğrultusunda yönlendiren bir yapıya dönüşmüştür. Olaylar haber merkezlerinin, muhabirin dünya görüşü dâhilinde çerçevelenmekte ve o şekilde aktarılmaktadır. Haberde muhabirin değinmediği, ayrıntılı olarak araştırmadığı, görmezden geldiği kısımlar olabilir ve bu durum haber kuruluşlarının kabul gördükleri sosyal değerlerin bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde haber söylemine yansması olarak karşımıza çıkmaktadır (Özer, 2010, 125). Çalışma kapsamında yapılan incelemelerde de bu durum açık bir şekilde görülmektedir. Haberler genel anlamda tek yönlü olarak şeffaflıktan uzak ve yanlı bir şekilde sunulmaktadır. Haber söylemi için seçilen kelime seçimleri, insanların ve olayların nasıl temsil edildiğini şekillendirmektedir ve politiktir. Bu aynı zamanda fotoğraf seçimleriyle de desteklenmektedir (Machin ve Mayr, 2012, 8-9).

Ülkemizde kadına şiddet, kadın cinayetleri haberlerinin sunulmuş biçimlerinin sorunlu olduğu tartışılan bir konudur. Ataerkil toplum yapısına sahip olan ülkemizde kadınlarla ilgili haberlerde genel anlamda eril söylemin baskın olduğu söylenebilir. İncelenen haberlerde, haber söylemi bağlam ve ardağan bilgisi yönünden oldukça zayıftır. Yaşanan cinayet olayı toplumda yaşanan kadın cinayetlerinin fazlalığını görmezden gelerek bireysel bir sorunmuş gibi sunulmuştur. Ülkemizde kadınlara yönelik cinsel saldırının ve şiddetin fazla yaşanmasına değinilmemiş ve bu sorunla ilgili herhangi bir çözüm önerisi de sunulmamıştır. "Bir kişinin hatası Türk halkına mal edilemez" düşüncesi haberlerin hepsinde görülmekte Pippa Bacca'nın yakınlarının Türkiye'ye teşekkür mesajları, "Türkiye'ye tatile geleceğim" sözleri ön plana çıkarılarak cinayet meşrulaştırılmıştır. Türk adaletinin sorunsuz işlediği algısı da sık sık tekrarlanarak yaşanan olay üstü örtük bir şekilde verilmiştir. Bunların yanı sıra toplum değerlerine göre olumsuz bir anlam barındıran otostopla yolculuk etme cinayete uğrayan kişinin kadın olmasıyla "gelinlikli otostopçu" tanımıyla bir araya getirilerek sık sık vurgulanmıştır. Burada katilin hatası kadar bir kadının otostopla

yolculuk etmesinin de hatalı olduğu ve bu gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceği anlamı yatmaktadır. Gerek haber başlıkları gerekse ana olayın sunumu yaşanan olayın Türkiye'ye mal edilemeyeceği mesajıyla kurgulanmıştır.

Notlar

¹ Bknz: www.pippabacca.it

Kaynakça

- Büyükkantarcıoğlu, N. (2012). Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi, Ömer Özer (Ed.), *Haberi Eleştirmek*, Konya: Literatürk.
- Dursun, Ç. (2013). *İletişim Kuram Kritik*. Ankara: İmge Yayınları.
- Güllüoğlu, Ö. (2012). Söylenmeyeninin Analizi: Bellona Markasına Yönelik Tüketici Algısı Üzerine Bir Söylem Analizi. Ö. Güllüoğlu (Ed.). *İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Yazılı Metin Çözümleme* (s. 225- 274). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kress, G. (1985). *Linguistic Processes in Sociocultural Practice*. Victoria, Australia: Deakin University Press.
- Machin, D. Ve Mayr, A. (2012). *How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. London: Sage Publications.
- Özer, Ö. (2012). Teun Van Dijk Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemeleri, Ö. Özer (Ed.) *Haberi Eleştirmek*, Konya: Literatürk.
- Özer, Ö. (2010), *Liberal Basın*. Literatürk Yayınları
- Yegen, C. (2014). İnternet haberciliğinde kadın cinayeti haberlerinin sunumu: Posta Gazetesi Örneği. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 4(2), 15-28.
- Van Dijk, Teun A. (1988). *New Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Van Dijk, Teun A. (1988a). *News as Discourse*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publication.